N. VILENSKY

INTERVENȚIA ROMÂNIEI

— Notele unui ziarist rus —

I. BRĂNIȘTEANU
AGENȚIE DE PUBLICITATE ȘI TIPOGRAFIE
BUCUREȘTI, PASAGIUL IMOBILIARA

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ

Nu este încă momentul de a scrie istoria completă a intervenţiei române şi a tratativelor diplomatice ce au precedat-o.

Ca şi în atâtea împrejurări ale vieţei noastre actuale, ne vom mulţumi şi aci să pronunţăm acele cuvinte magice şi pline de speranţă: «după războiu, când va reveni pacea».

*

Am crezut totuşi interesant să dăm publicului românesc o parte din notele noastre, cari au fost scrise mai cu seamă în timpul celor 2 ani de neutralitate a României şi cari ne propunem de a le reproduce acum în mod fidel, fără comentarii tardive şi inutile.

AUTORUL

www.dacoromanica.ro

Ultima fază a negocierilor ruso-române

I

Cu câteva săptămâni înainte de intrarea în acţiune a României, sosise la Bucureşti baronul Schelking, trimis special al unui mare cotidian rus. Din punct de vedere al înaltei politici externe — personaj mai mult modest şi eveniment puţin considerabil; dar primirea ce-i fu rezervată d-lui Schelking în cercurile politice române, fu totuşi extraordinar de călduroasă şi bine-voitoare.

Şefii opoziţiei legară cu el o prietenie foarte intimă, îl puneau în curent cu toate combinaţiunile politicei interne şi externe române, îi istoriseau în mod fidel, mersul tratativelor lor cu cabinetul Brătianu; ba chiar mai mulţi membrii marcanţi ai partidului liberal cari trebuiau totuşi să fie bine informaţi asupra ziaristului rus, nu pierdcau nici odată ocazia de a-şi arăta respectul şi simpatia lor.

www.dacoromanica.ro

Se spunea că d. Schelking avea o misiune specială, că era întru câtva controlorul direct şi permanent al d-lui Poklewsky, că avea puteri excepţionale şi că de cuvântul său puternic atârna toată politica rusească ulterioară faţă de România.

Or, câteva zile după sosirea sa, d. Schelking vorbea într'un cerc intim de prieteni ruşi:

«Momentul culminant al politicei interne şi externe ruseşti se apropie şi odată cu el se apropie de asemenea punctul culminant al războiului mondial. Inaltele sfere sunt hotărîte să extermine orice slăbiciune, să inaugureze o politică forte şi durabilă. Ceeace ne trebue este un guvern tare, o mână de fier, un dictator, un om care să poată vindeca toate rănile noastre şi care să poată restabili prestigiul nostru atât în ţară, cât şi în străinătate. In ceeace priveşte România, ele sunt ferm hotărîte să înlocuiască politica de târgueli şi de echivocuri printr'o alta mai activă, mai independentă, mai în armonie cu tot noul sistem guvernamental. Suntem sătui de negocieri cari nu se mai sfârşesc, suntem sătui de şantagiul român, vrem să ştim însfârşit cine este cu noi, şi cine e împotriva noastră. Sazonoff care e incapabil de o asemenea politică energică, trebue să plece şi să cedeze locul său altuia care va face pe România să înţeleagă, că o ţară de 180 de milioane de locuitori poate zdrobi în două săptămâni o ţară care are abia 8 milioane».

www.dacoromanica.ro

O săptămână după aceea telegraful aduse ştirea despre demisia d-lui Sazonoff.

II

Ideea unui dictator nu era poate prea rea. Rusia suferea de o dezorganizare cemplectă; căile ferate erau mai prejos de orice critică, serviciul de aprovizionare nu mai funcţiona, foametea fu constatată oficial în toate marile oraşe. Dar ideia de a căuta pe acest dictator, pe acest salvator al Rusiei în cercurile biurocratice, adică în cercurile cele mai incapabile, cele mai ignorante, cele mai compromise — această ideie nenorocită a fost fatală vechiului regim rusesc. D. Stuermer fu chemat în capul guvernului şi el aduse cu dânsul un program care fu aprobat în întregime de către factorii neresponsabili, dar Atot-puternici ai Curţei Imperiale. Politica forte şi intransigentă în interior şi în străinătate, aşa de bine expusă în discursul baronului Schelking la Bucureşti — iată care fu baza acestui program, acestei ultime încercări a Ţarismului în agonie de a-şi menţine situaţia sa preponderentă. Se ştie cum fu înţeleasă şi aplicată această politică în chestiunile interne. Nici odată o reacţiune mai neagră, mai insolentă, mai formidabilă nu s'a deslănţuit asupra Rusiei liberale. Mai multe ziare fură suspendate, cenzura primi

www.dacoromanica.ro

ordinul de a proceda fără milă, întreg aparatul administrativ complicat fu mobilizat spre a înăbuşi pentru totdeauna mişcarea liberală, pentru a extermina posibilitatea şi până şi veleităţile unei critici antiguvernamentale. O întreagă armată de jandarmi şi de agenţi secreţi mişunau în imperiu şi exercitau dreptul suveran al controlului administrativ şi judiciar.

Aceasta fu politica internă. In afacerile externe şi mai ales în chestiunea pe atunci arzătoare a intervenţiei române, atitudinea adoptată de către noul cabinet, nu fu mai puţin tranşantă. Indată ce ajunse la putere d. Stuermer, telegrafiază d-lui Poklewsky: «Opinia publică rusească este revoltată împotriva d-lui Brătianu, care ar voi să prelungească negocierile la înfinit. Faceţi-l să înţeleagă că suntem sătui de discuţii zadarnice şi interminabile».

Răspunsul d-lui Poklewsky n'a satisfăcut probabil pe d. Stuermer, căci a doua zi primul ministru rus telegrafiază din nou: «Dacă Brătianu vrea războiul, atunci să semneze imediat tratatul de alianţă; dacă doreşte neutralitatea s'o declare în mod categoric şi definitiv.»

Intr'o altă depeşă adresată d-lui Poklewsky, d. Stuermer scrie: «Afirmaţi că negocierile cu Brătianu sunt pe cale bună. Sunt fericit să constat că părerea d-voastră nu s'a schimbat de aproape doi ani. Dar ceeace ne importă pe noi este inter-

www.dacoromanica.ro

venţia României şi nu cuvintele vane, fie ele chiar sincere ale d-lui Brătianu».

D. Poklewsky fu stupefiat de acest ton atât de puţin conform cu uzanţele diplomatice. Dar el fu cu totul zăpăcit când d. Stuermer începe să-l preseze de aproape şi să ceară data irevocabilă a intrării în război a României. Într'adevăr primul-ministru rus telegrafiază: «Am avut azi o convorbire cu şeful statului-major. Vrem să ştim dacă putem conta cu siguranţă pe intervenţia română în cursul lunei August».

D. Poklewsky începe să ţie un limbagiu mai energic şi rezultatele par a fi foarte favorabile, căci într'o altă depeşă d. Stuermer scrie: «Aflu cu satisfacţie că d. Brătianu e dispus să discute imediat şi în mod decisiv clauzele unui tratat de alianţă cu Rusia. Continuaţi să daţi a înţelege că dacă negocierile actuale nu ajung la un rezultat pozitiv în scurt timp, nu vom mai fi niciodată dispuşi a reîncepe acest joc plicticos».

Politica românească a d-lui Stuermer fu salutată cu bucurie în cercurile diriguitoare din Petersburg. Într'o scrisoare adresată baronului Schelking la Bucureşti, un funcţionar superior al Ministerului Afacerilor străine scrie: «Atitudinea energică a lui Stuermer provoacă o satisfacţie generală. Şazonoff şi cu dânsul Poklewsky au tolerat prea multă vreme insolenţa românească. Brătianu a uitat cu totul că pentru a căpăta compensaţiile imense pe

www.dacoromanica.ro

cari le revendică, consimţământul Rusiei e absolut indispensabil. Acum totul s'a schimbat. Am părăsit calea «zierlich-manierlich» şi aşteptăm dela Brătianu un cuvânt scurt şi limpede: «da ori nu, acum ori niciodată». Se încearcă de asemenea a se impresiona pe ministrul României la Petrograd. D. Stuermer telegrafiază d-lui Poklewsky: «Am vorbit astăzi cu ministrul României. I-am spus că revendicările României sunt imense, mai imense decât toate revendicările tuturor ţărilor Înţelegerei. I-am declarat că Înţelegerea acceptă totuşi pretenţiile României cu singura condiţie a intrărei în acţiune imediată.»

Intr'o altă telegramă d. Stuermer scrie: «Şeful secţiei Orientului apropiat a avut o convorbire de două ore cu ministrul României. Nu pot preciza nimic, dar am impresia că, cu toată informaţia d-v. că Brătianu e dispus să semneze acum tratatul de alianţă, primul-ministru român ar vrea să continue politica sa de echivocuri şi amânări. Declaraţi d-lui Brătianu în numele Rusiei că dacă România nu declară război Austriei în cel mai scurt timp, vom fi nevoiţi să rupem negocierile actuale cari nu vor mai fi niciodată reluate. Mai declaraţi d-lui Brătianu şi în chip energic că aceasta e ultimul nostru cuvânt».

O asemenea solemnitate de expresiuni a produs efectul dorit, căci a doua zi d. Poklewsky e fericit să telegrafieze: «Brătianu consimte la intrarea în acţiune imediată. Astăzi chiar am început să redactăm textul tratatului de alianţă. Am fost totdeuna

www.dacoromanica.ro

de părere că singurul om care doreşte războiul e Brătianu şi că ceilalţi, chiar şefii opoziţiei, sunt nişte flecari cari n'au nici o părere solidă.»

Cu toate acestea, înainte de a face pasul hotărâtor, d. Brătianu, turburat puţin de întorsătura grăbită a evenimentelor, vrea să aibă părerea şefilor militari. Conferinţa cu generalii de la statul major şi cu comandanţii de corpuri de armată a avut loc în cursul ultimei săptămâni a lunei Iulie. Un raport foarte interesant cu privire la această conferinţă a fost trimis de către d. Poklewsky la Petrograd: «Aflu din sursă absolut sigură amănuntele conferinţei militare de ieri. D. Brătianu a declarat generalilor că momentul nu e prea departe, poate, când România va trebui să intre în acţiune pentru a-şi realiza aspiraţiile sale naţionale. El ar vrea să cunoască părerea generalilor asupra oportunităţii unei declaraţii de războiu imediate contra Austriei. El invită deci pe generali să se exprime cu toată francheţea şi că în răspunsurile lor să nu ţină seamă decât de interesele supreme ale Patriei.

Mai toţi generalii s'au declarat în favoarea unei acţiuni imediate, câţi-va au păstrat tăcere. Numai generalul Averescu a cerut, înainte de-a discuta chestie războiului, planul unei colaborări a armatelor russo-române. Sânt pentru intrarea în acţiune — a declarat el — dar insist în chip deosebit asupra necesităţii unei clauze în tratat care să stabilească în mod precis concursul armatelor ruseşti.

www.dacoromanica.ro

Brătianu fu foarte contrariat de cuvântarea lui Averescu. El nu şi-a putut ascunde supărarea şi'şi luă rămas bun de la generali, vădit nemulţumit.»

Pentru a explica cuvântarea lui Averescu care a contrariat în aşa grad pe d. Brătianu, trebuie să amintim divergenţa de vederi asupra concursului rusesc ce există între guvernul rus şi român şi care s'a manifestat imediat ce s'a început redactarea definitivă a tratatului de alianţă. Statul major rus credea că pentru a înlesni ofensiva română în Transilvania, e necesar ca o armată rusă formidabilă să treacă prin Dobrogea în Bulgaria şi să înceapă o acţiune viguroasă combinată cu o ofensivă a armatei de la Salonic. Se poate constata cu siguranţă aproape absolută că nimeni în Rusia nu'şi făcea iluzii asupra atitudinei Bulgariei în cazul intervenţiei României. Afară de câţiva slavofili sentimentali şi incorigibili Rusia întreagă era sigură că Bulgaria nu va şovăi o singură clipă să combată armata rusă în marş spre frontiera bulgară. Toată presa rusă recunoştea acest adevăr şi cerea în consecinţă o armată formidabilă spre a se evita ori-ce surpriză şi a scurta durata acestui războiu interminabil. D. Brătianu — ori-cât de ciudat ar putea să pară aceasta — era în chestia bulgară mai sentimental ca d. Miljukoff, amic încercat al poporului bulgar. Primul ministru român credea că Bulgarii nu vor îndrăzni nici odată să se împotrivească trupelor ruseşti, că era de ajuns ca două-trei regimente ru-

www.dacoromanica.ro

seşti să se arate la frontiera bulgară pentru ca toată armata bulgară să depuie armele şi să implore pacea.

Pricepem acum nemulţumirea d-lui Brătianu provocată de cuvîntarea generalului Averescu care dela început se dădu hotărît de partea Rusiei. Negocierile cu privire la numărul armatei ruse din Dobrogea fură abundente şi foarte animate. Intr'o depeşă adresată d-lui Poklewsky, d. Stuermer scrie: «Aflu cu părere de rău că ultimul obstacol n'a dispărut încă. Am conferit astăzi cu şeful statului major şi lămuririle sale mi s'au părut irefutabile. El a declarat că e de-o importanţă excepţională ca o armată rusă de 400.000 oameni să poată trece prin Dobrogea, că dată fiind vremea frumoasă vom putea transporta această armată chiar înainte de data intrării în acţiune a României şi că dacă această condiţiune nu e respectată, el declină ori-ce respundere pentru desfăşurerea ulterioară a operaţiilor militare comune».

Iată răspunsul d-lui Poklewsky:

«Am expus cuprinsul telegramei d-v. d-lui Brătianu. Spre marea mea uimire, primul ministru continuă a ne opune o rezistenţă inexplicabilă. El mi-a declarat că Austria e slăbită, în aşa grad, încît e aproape scoasă din luptă, că armata romînă proaspătă şi bine echipată poate lesne lupta pe două fronturi, dar că, dacă vrem, putem trimite contra Bulgariei un corp expediţionar pentru a

www.dacoromanica.ro

provoca mai ales o contra lovitură morală inevitabilă».

D. Stuermer încearcă din nou să convingă pe d. Brătianu. El telegrafiază d-lui Poklewsky: «România vrea să joace un rol care e prea greu chiar pentru o putere militară de primul ordin. Din rapoartele lui Brusiloff nu rezultă nicidecum că armata austriacă e definitiv zdrobită. Explicați de asemenea d-lui Brătianu, că odată sosită epoca ploilor ne va fi absolut cu neputință să efectuăm în caz de nevoe mari transporturi de trupe spre frontul românesc».

Răspunsul d-lui Poklewski e foarte caracteristic: «Am expus punctul d-v de vedere d-lui Brătianu — telegrafiază ministrul Rusiei — și trebue să recunosc că argumentele d-v. au produs o foarte mare impresie. Totuși d. Brătianu rămâne mereu nehotărât; pe deoparte el pricepe toată răspunderea ce și-o asumă primind lupta pe două fronturi, pe dealta e foarte gelos de gloria sa și nu vrea să împartă succesul viitor cu nimenea, mai ales cu Rusia».

In fine punctul de vedere al lui Brătianu a triumfat. Rusia, căutând cu orice preț intervenția română, a cedat. In tratatul de alianță care devenise atunci o chestie de 2—3 zile, numărul maximal al trupelor rusești în Dobrogea e fixat la 60.000. Indată după ce ultimul obstacol dispăru d. Stuermer telegrafiază: «In conformitate cu tratatul nostru de alianță cu România, șeful statului ma-

www.dacoromanica.ro

jor a ordonat transportarea corpului 47 de armată spre frontieră. Comandantul său, generalul Zaionchikowski împreună cu statul său major, a sosit azi la Reni. In ziua declarării războiului corpul expediţionar va trece Dunărea».

Astfel toate dificultăţile fură aplanate, terenul fu pregătit şi tratatul care fu semnat la 2 August, fu urmat de declaraţia de război contra Austriei în ziua de 14 August st. v.

III

O după amiază de toamnă. D-na Brătianu şi d. Poklewsky tocmai vizitaseră răniţii sosiţi de curând depe câmpul de luptă de la Turtucaia.

Automobilul merge încet. E vreme frumoasă, când războiul ne apare mai absurd ca niciodată, când viaţa îşi reclamă imperios drepturile sale, când natura ne pare mai strălucitoare, mai exuberantă de voioşie şi de farmec. D-na Brătianu suspina; contrastul între această natură încântătoare de Orient şi răniţii groaznic mutilaţi, era prea crud pentru a nu impresiona. Ea spuse: « — Ce nenorocire şi acest război. In ce aventură îngrozitoare ne-aţi târât».

D. Poklewsky răspunse: «Ce vreţi, doamnă, Providenţa e uneori mai tare ca toate combinaţiunile omeneşti, chiar ca cele mai ingenioase.

www.dacoromanica.ro

Amiralul Wesselkine şi România

I

Inchipuiţi-vă un bărbat de statură înaltă, cu cap de uriaş pe un gât de taur, cu umerii de Hercule, cu picioare de elefant, cu ochii vii şi inteligenţi, şi veţi avea înfăţişarea exterioară formidabilă a amiralului Wesselkine, aghiotant al M. S. Impăratului tuturor Rusiilor. Inchipuiţi-vă acum un suflet bizar, plin de contradicţii, de prejudecăţi şi de gândiri generoase, de răutate crudă şi de bunătate reală şi neasemuită, şi veţi avea caracterul amiralului care multă vreme a fost factorul, — iresponsabil poate, — cel mai puternic al vechiului regim rusesc.

Fiu al lui Alexandru al III-lea — bastard imperial — Wesselkine încă din copilăria sa era obiectul acelei atenţiuni excepţionale, de care se bucură în Rusia toţi bastarzii imperiali de la Caterina II încoace. Ceea-ce pentru ceilalţi simpli muritori e pricina unor regrete şi torturi continue era pentru Wesselkine baza însăşi a influenţei şi a puterei sale.

Căci influenţa sa asupra Ţarului era imensă şi indiscutabilă. Ţarina însăşi se temea de acest «barbar rus», cum îl numia ea pe Wesselkine, de ae-

www.dacoromanica.ro

rele lui libere, de opiniile lui sincere şi independente, de vorbele lui spirituale şi tranşante cari răsunau atât de straniu în tristele saloane ale palatului. Nicolae al II-lea, slab şi fricos, suportă în totul farmecul special al acestui om franc şi energic, al acestui uriaş brav şi generos şi dânsul care nu iubea pe nimeni, spunea adesea: «Am mulţi servitori şi mulţi lachei, dar nu am decât un singur prieten: pe Mişa Wesselkine».

II

Indată după izbucnirea războiului, amiralul Wesselkine a fost numit guvernator general al Basarabiei de Sud cu titlul pompos de: «şef al expediţiei cu destinaţie specială» şi cu cartierul general la Reni. Care era scopul acestei expediţii extraordinare? Foarte simplu şi practic la început. Intr'o scrisoare adresată ministrului marinei, contra-amiralul Niloff, amiralul de ordonanţă al Ţarului, îl hotărăşte în chipul următor:

«Amiralul Wesselkine a propus un plan aprobat de către M. S. de a forma o comisiune specială pentru aprovizionarea armatei sârbe pe calea Dunărei. M. S. a numit pe Wesselkine şef al acestei comisiuni şi i-a ordonat să plece imediat la Reni şi să-şi înceapă îndată activitatea sa acolo.

www.dacoromanica.ro

«In acelaş timp am onoarea a vă informa că după voinţa M. S., amiralul Wesselkine va avea o mare libertate de acţiune şi va avea o poziţie aproape independentă de autorităţile centrale ale Marinei».

Foarte simplu şi practic, într'adevăr. Dar iată că ajuns la Reni, amiralul Wesselkine este repede decepţionat; în acest orăşel de provincie de la frontiera imperiului, ideea sa îi pare foarte neînsemnată, foarte plicticoasă. Apoi colaboratorii săi îi inspiră un desgust imens. El simte că toată energia sa, toată voinţa sa, dispar puţin câte puţin într'o luptă interminabilă şi obositoare cu intendenţii cari alcătuesc şi aprobă transporturile pentru Serbia. Toţi aceşti locotenenţi şi căpitani de administraţie, «dezertori şi fugari din dosul frontului», cum îi numeşte Wesselkine, n'au decât un singur gând, decât o singură dorinţă arzătoare: să se îmbogăţească — şi să trimeată sărmanilor sârbi cisme cu tălpi de carton, făină mucegăită, conserve pe cari le resping până şi vitele, mantale cari se rup chiar în timpul transportului, obuze cari nu explodează. Wesselkine care în chestiile financiare este de o cinste ireproşabilă, e revoltat şi exasperat; el încearcă să intimideze pe vinovaţi şi recurge la măsuri extraordinare; arestează pe intendentul şef, un locotenent-colonel, îl pălmueşte, îi zmulge epoleţii, îl goneşte din Reni; un căpitan

www.dacoromanica.ro

e trimis în Siberia; un locotenent e degradat şi încorporat ca simplu soldat.

Dar în curând Wesselkine pricepe toată neputinţa sa, toată inutilitatea măsurilor şi sforţărilor sale. Noul intendent-şef e un tâlhar încă şi mai straşnic decât predecesorul său, nouii funcţionari născocesc atâtea trucuri ingenioase pentru a înşela vigilenţa amiralului «teribil», încât Wesselkine plictisit de atâtea istorii scandaloase, se retrage nu se mai ocupă decât de orgiile sale, devenite celebre în Rusia, şi nu se mai amestecă în această panama formidabilă numită: «Aprovizionarea unei ţări amice şi aliate...».

Şi atunci începe a doua epocă a existenţei «Expediţiei cu Destinaţie Specială», epocă strălucită şi glorioasă.

III

Nu cunoaştem documentele oficiale cari ar putea să ne lămurească asupra transformărei cam brusce a scopurilor înseşi ale Expediţiei de la Reni.

Dar ceeace e sigur, este că în Ianuarie 1915, Wesselkine primeşte drepturile de comandant de armată şi e numit comandant şef al unităţilor următoare:

1) al Garnizoanei din Reni fixată la patru regimente de infanterie cu artileria necesară;

www.dacoromanica.ro

2) al unei secţii speciale a flotei Mărei Negre şi 3) al corpului de grăniceri din zona Reni-Ungheni.

E deja destul de important; dar, curând după aceea sfera de acţiune a lui Wesselkine fu lărgită; el e autorizat să construiască drumuri strategice în întreaga Basarabie de Sud, să exercite la Reni şi în districtele Belgrad şi Ismail controlul autorităţilor administrative locale, să facă toate lucrările strategice necesare de a lungul Dunărei şi în fine, ceeace e de o importanţă excepţională, el are dreptul să intre în negocieri directe cu autorităţile româneşti de la frontieră şi pentru toate chestiunile, cari ar putea să fie de un oarecare folos cauzei ruseşti.

Dar asta încă nu e totul: trei funcţionari ai Ministerului Afacerilor Străine sunt puşi la dispoziţia amiralului şi formează în cartierul său general, un cabinet diplomatic şi special. In acelaş timp Wesselkine primeşte instrucţiuni secrete al căror conţinut se referă mai ales la chestiunea intervenţiei româneşti.

Dar aci trebue să ne oprim ceva mai mult asupra situaţiei politice de atunci în România şi asupra luptei înverşunate dintre d. Poklewsky şi ataşatul militar colonelul Semenoff. D. Poklewsky era de un optimism neclintit; rezumatul mai tuturor rapoartelor sale era: «Aveţi răbdare; singurul om care doreşte serios războiul e Brătianu. Intenţiile sale războinice cu privire la Austria sunt mai presus de orice bănuială; să-l lăsăm să aleagă

www.dacoromanica.ro

momentul oportun şi să fim siguri că momentul ales va fi favorabil atât României cât şi Înţelegerei.»

La care colonelul Semenoff, care vroia cu ori-ce preţ să joace şi el un rol important în politica externă, replica: «Brătianu este un mincinos şi un laş; el nu va intra în acţiune împotriva Austriei, el meditează un război împotriva Rusiei. Şi apoi, pentru noi ruşii, intrarea în acţiune a României este de un interes mediocru; nu de mizerabila armată română avem noi nevoe, ci de teritoriul românesc, care ne va permite să lărgim frontul nostru, să atacăm pe duşman în direcţia Carpaţilor şi să stabilim o legătură cu armata sârbească. Dar pentru aceasta trebue în cel mai scurt timp să prezintăm României un ultimatum şi să nu credem în minciunile copilăreşti pe cari le debitează Brătianu şi împreună cu dânsul Poklewsky».

Această deosebire de vederi între doi reprezentanţi ai guvernului rus la Bucureşti, pasiona atunci opinia publică şi presa se ocupa pe larg de aceasta în limitele bine-înţeles trasate de cenzura militară.

Cercurile diriguitoare se interesară şi ele mult de cearta Poklewsky—Semenoff; din toate părţile se căută a se influenţa pe Ţar, în favoarea uneia sau a celeilalte păreri.

Ţarul găsi cea mai bună soluţie, soluţia ideală, cum zicea amiralul Niloff; de oarece are pe amicul său Mişa Wesselkine la Reni, lângă România, el porunci: amiralul Wesselkine trebue să se intere-

www.dacoromanica.ro

seze şi de afacerile româneşti, trebue mai ales să stabilească cauzele diferendului Poklewski — Semenoff şi să raporteze întocmai ţarului opiniile şi impresiile sale. Şi iată cum Wesselkine a devenit diplomat, iată pentruce i-au fost lărgite drepturile şi trei funcţionari ai Ministerului Afacerilor Străine, gravi şi solemni, au venit să formeze consiliul său diplomatic suprem!

IV

Extrase din rapoartele amiralului Weselkine, în timpul şederei sale la Bucureşti: « ..... Regele e pur şi simplu imbecil. E fără îndoială şi poltron căci trăeşte într'o teamă perpetuă şi ridicolă pentru Coroana—I Regală...

« ..... Take Ionescu e poate capabil de o acţiune personală eroică dar cu condiţia ca toată lumea să-l admire şi să-i exprime admiraţia.... Am vorbit eri cu d. Take Ionescu. El a vorbit mult şi pare să se îmbete de propriile sale cuvinte. Cât despre afaceri el se exprimă cu multă rezervă şi gând ascuns mai ales pe socoteala lui Brătianu.

I-am spus: dacă credeţi Domnule, că Brătianu ne înşală veţi aproba atunci d-v. şi partidele d-v. de opoziţie un ultimatum din partea Rusiei?

La care Take Ionescu, căruia îi dispăru zâmbetul obişnuit, îngână:

www.dacoromanica.ro

Dar acestea sunt măsuri energice cari nu corespund poate necesităţei momentului actual.

Am priceput că e poltron....

«..... Nicolae Filipescu este prea puţin inteligent. E în adevăr ridicol şi insuportabil cu pretenţiile sale de om de Stat....

«..... Românii din Transilvania refugiaţi în România alcătuesc o clasă specială de paraziţi patriotici. Ei cer necontenit bani şi în schimb îţi fabrică istorii înspăimântătoare cu privire la persecuţiile ungureşti împotriva populaţiei româneşti din Transilvania. Când li se închide robinetul, ei scot ţipete de disperare, ameninţă să se întoarcă în Transilvania şi să povestească acolo toate mizeriile pe cari le îndură ţăranii din Regat. Ce canalii, Doamne!....

«..... Eri am primit vizita unui preot transilvănean un om extrem de antipatic. S'a plâns amar; darul ce i l'am făcut, e de mai mică valoarea de cât acela dat inginerului B; — iată zise el — recunoştinţa pentru propaganda sa înverşunată în favoarea cauzei ruseşti în România.

I-am făgăduit să repar greşala. Ce noroiu!....

«.... In ce priveşte armata română sunt complect de părerea colonelului Semenoff. Îi lipsesc artilerie şi muniţii, generalii săi nu recunosc decât autoritatea lui Brătianu şi în prezenţa lui îşi pierd toată demnitatea şi tot sângele lor rece.

Cu cât cunosc mai mult această ţară cu atât

www.dacoromanica.ro

sunt mai convins că nu vom trage mare folos din intervenţia sa. Mă gândesc adesea dacă n'ar fi mai preferabil să concentrăm toate sforţările noastre diplomatice la Sofia (Wesselkine scria aceste rânduri în Mai 1915) şi să silim guvernul bulgar să declare războiu Turciei. Căci soldaţii bulgari sunt bravi, curagioşi, plini de ardoare patriotică şi ceeace este foarte important, au dovedit bravura lor adeseori pe diferite câmpuri de bătae....

«.... Eri deputatul A: a adus un jurnalist despre care zice că e cel mai celebru din România. Mi-a spus că situaţia jurnaliştilor ententişti este foarte grea, căci jurnaliştii germano-fili primesc fonduri formidabile, cari le îngădue să desfăşoare o agitaţie primejdioasă, jurnaliştii ententişti din potrivă câştig tocmai atât cât să nu moară de foame.

Am priceput unde voia să ajungă şi i-am demostrat că situaţia financiară a Rusiei nu e încă atât de sdruncinată cum o descriu duşmanii noştri»...

Rapoartele lui Wisselkine scrise de altfel într'un stil frumos, foarte orginal, au avut un succes imens în sferele înalte şi constituiau multă vreme lectura preferată asupra României şi afacerilor româneşti.

V

In diferendul Poklewsky-Semenoff amiralul Wesselkine se dă hotărât de partea ataşatului militar.

www.dacoromanica.ro

El scrie amiralului Niloff:

«Ştiţi că în general nu iubesc pe polonezi. Ţăranii polonezi sunt nişte brute şi clasa superioară e compusă din canalii. Dar un polonez renegat, cum e cazul lui Poklewsky, îmi face oroare; căci din momentul ce el şi-a trădat ţara sa, ce garanţii morale avem că nu va trăda noua sa patrie?»

Intr'o altă scrisoare, el spune: «Am convingerea că în fundul sufletului său, Poklewsky detestă şi dispreţueşte Rusia şi doreşte Germaniei o victorie complectă. Am şi eu impresiunea că el se înţelege perfect cu Brătianu şi că ei pregătesc împreună o lovitură ale cărei urmări vor fi incalculabile.»

In fine într'un raport către amiralul Niloff, pe care roagă să-l transmită Ţarului, dânsul cere demisia imediată a lui Poklewsky. El scrie:

«Primejdia ce ne ameninţă e mare şi reclamă măsuri energice. Poklewsky trebue să fie rechemat şi înlocuit printr'un diplomat patriot rus, mai mult încă printr'un militar care va prezenta Romăniei un ultimatum imediat ce concentrarea de trupe suficinte pe frontiera română va fi terminată.»

Niloff răspunde:

«M. S. e absolut de părerea d-v. Noi toţi suntem convinşi că până în câteva zile se vor produce evenimente considerabile, cari vor pune capăt anarhiei liberale anglo-poloneze în ţară şi în străinătate».

Această scrisoare dovedeşte că în sferele înalte se ventila deja ideia unei «mâni energice, unui dictator.»

www.dacoromanica.ro

Intr'o altă scrisoare Niloff scrie:

«Situaţia lui Poklewsky, graţie rapoartelor d-v. patriotice, e complect zdruncinată, el va fi revocat încă în cursul acestei luni.

Amicii lui Poklewsky de la ministerul afacerilor străine îi anunţă de asemenea ştiri rele.

„Sincer vorbind — scrie prinţul Ouroussoff — situaţia d-v. este foarte dificilă. Influenţa lui Wesselkine continuă a fi foarte mare şi rapoartele sale produc o impresie dezastruoasă şi foarte defavorabilă pentru d-v."

Dar nici Niloff, nici Wesselkine nici chiar amicii d-lui Poklewsky n'au socotit în deajuns influenţa lui Georges Buchanan, ambasadorul Angliei la Petrograd.

Intervenţia energică a acestuia a salvat pe d. Poklewsky şi a zdrobit pentru totdeauna cariera diplomatică a lui Wesselkine.

Dar să lăsăm cuvântul amiralului Niloff:

Scumpul meu Mişa,

«Suntem pierduţi, anarhia engleză triumfă pe toată linia. Eri Buchanan a cerut o audienţă urgentă, care i-a fost acordată pentru astăzi. După plecarea sa, Ţarul, palid şi vizibil furios, binevoi să mă lămurească asupra caracterului demersului ambasadorului englez. Buchanan a declarat că află

www.dacoromanica.ro

din sursă sigură ştiri privitoare la agitaţia amiralului Wesselkine şi la planurile acestuia cari tind să bruscheze evenimentele printr'un ultimatum către România. Toţi miniştrii Înţelegerei la Bucureşti — zice el — se plâng de amiralul Wesselkine, care de la Reni găseşte mijloacele de a stingheri acţiunea lor diplomatică. Nu vreau nici decum — urmă el — să micşorez înalta inteligenţă a lui Wesselkine şi patriotismul său luminat, dar oare domeniul pur militar nu ajunge pentru a face să strălucească calităţile sale indiscutabile?

Buchanan n'a tras nici o concluzie din cuvântarea sa, dar Sazonoff care a fost introdus în audienţă imediat după plecarea ambasadorului englez, a pus punctul pe *i*. El protestă energic contra acţiunei lui Wesselkine şi declară că-şi va da demisia dacă nu se interzice amiralului de a face vizite la Bucureşti.

Ştiu, scumpul meu amic, cât de mult te iubeşte M. S., dar ştiu iarăşi cât de mult se teme de retragerea lui Sazonoff, om de încredere al anarhismului englez. Ţarul nu se poate decide, dar cred că în cele din urmă te va chema la Cartierul General pentru a uita acolo decepţiile tale diplomatice».

Intr'adevăr câteva zile după aceia, Wesselkine a fost chemat la Cartierul General, unde rămase două luni, petrecându-şi timpul în a bea şi a mânca.

După reîntoarcerea sa la Reni, el încearcă iarăşi să joace un rol important, dar lovitura dată de

www.dacoromanica.ro

Buchanan pare a fi decisivă, căci la fiece cerere de a merge la București, el primește un refuz foarte amical, dar foarte clar și categoric.

El avea încă întrevederi la Galați cu anumiți oameni politici români mai ales cu d. Take Ionescu și cu mai mulți ofițeri superiori. El mai distribue încă daruri, intrighează, întemeiază un ziar «Patria», cunoscut priu atacurile împotriva prințului moștenitor și a d-lui Poklewsky, dar influența sa asupra înaltei politici externe dispăru definitiv.»

Colaborarea armatelor ruso-române în Dobrogea

I

La 13 August, în ajunul declarației războiului către Austria, am fost la Galați. Mă preumblam pe cheiul Dunărei; munca liniștită urma fără întrerupere; nu se știa încă nimic cu privire la Consiliul de Coroană și marele port dunărean își păstra aspectul său obișnuit: negustorii circulau încolo și încoace, hamalii încărcau și descărcau, iar glasurile lor umpleau aerul liniștit de sunete triste și ascuțite.

www.dacoromanica.ro

De odată se auzi muzica militară. Atenţiunea generală se îndreptă spre Dunăre. Muzica se apropie voioasă şi zgomotoasă. Iată în sfârşit un remorcher mic, scurt şi murdar. El trage mai multe şlepuri pline cu soldaţi, cai şi artilerie. Un alt remorcher, apoi un altul şi iar altul şi iar altul. Un convoi interminabil. Soldaţii strigă, agită chipiurile, scot urale formidabile. Muzica acoperă tot zgomotul acesta şi vântul îmi aduce sunete neaşteptate, cu totul neaşteptate, sunetele lui «Boje Tzarja chrani», sunetele imnului imperial rus.

Autorităţile ruseşti din Reni, sosite astăzi la Galaţi salută milităreşte convoiurile cari trec, marinarii prezintă armele, muzica rusă cântă imnul românesc.

Şi de ambele părţi urale nesfârşite, strigăte scoase din mii de piepturi, strigăte de bucurie şi felicitări, fără sfârşit, fără întrerupere. Aşa dar e războiul! De astădată e fapt îndeplinit! Brătianu face pasul decisiv, România intră!

Şi această frăţietate a armatelor ruso-române, aceste felicitări călduroase şi reciproce, tot entuziasmul acesta exprimat de atâţia soldaţi cari se duc la moarte — ce spectacol mişcător şi grandios, ce făgăduinţă pentru prezent, ce speranţă pentru viitor... Vai! fumul s'a risipit repede, farmecul a dispărut iute, realitatea a revenit curând, rece şi implacabilă.

www.dacoromanica.ro

II

Armata rusească a trecut Dunărea şi imediat dificultăţile s'au ivit în toate părţile. S'a constatat mai întâiu cu uimire că nu există nici un plan de campanie în Dobrogea şi că cooperarea armatelor ruso-române n'a fost stabilită nici măcar în liniile sale cele mai generale. Ruşii contau pe români, românii aşteptau cu nerăbdare pe ruşi şi rezultatul definitiv era că toată lumea se găsea în faţa vidului, în obscuritatea cea mai complectă.

Generalul Zaiontchikovsky, comandantul corpului expediţionar rus, şi generalul Polowtzeff, şeful statului său major, au sosit la Bucureşti şi, după prezentările obişnuite, reclamă planul de operaţiuni în Dobrogea. Statul major român pare a fi uimit: ce plan doresc generalii ruşii? Oare nu era siguranţă că Bulgaria nu va îndrăzni să se împotrivească regimentelor ruseşti, că în ori-ce caz, ea nu va îndrăzni nici odată să atace cea d'intâiu aceste regimente? Oare nu era convenit că bulgarii vor rămâne spectatori indiferenţi şi pasnici ai acţiunei române? Şi atunci la ce bun să se ocupe capetele Statului-major cu amănuntele unui plan care nu va fi nici odată executat?...

E drept că se vorbea mult de o defensivă pe frontul bulgar, defensivă ce ar permite armatelor

www.dacoromanica.ro

române să deslănţue o ofensivă viguroasă în Transilvania. Dar planul acestei defensive n'a fost nici el stabilit; se credea că numai ofensivele mari sunt vrednice de pregătiri serioase şi de strălucite lovituri strategice.

Pentru Dobrogea se mulţumeau să reclame concentrarea trupelor române şi înaintarea lor împreună cu regimentele ruseşti spre punctele strategice importante. Dar modalităţile colaborărei aliaţilor au fost uitate şi hotărîrea lor a fost încredinţată statelor majoare ale corpurilor respective, ceeace provocă în urmă discuţiuni violente şi interminabile...

III

Din partea ruşilor afacerile nu se prezentau sub aspecte mai bune. Mai mulţi generali români pun şi ei întrebări neliniştitoare: dar d-v., domnilor adus'aţi vre-un plan, studiat-aţi problemul a cărui soluţie în mare parte atârnă de D-v?

Generalul Polowtzeff declară că abia la Bucureşti şi-a procurat harta Dobrogei; Zaiontchikowsky afirmă că el era destinat pentru o ofensivă în direcţia Rigei şi că nu poate să-şi explice motivele cari au îndemnat comandamentul suprem să-l trimită în Dobrogea, al cărei nume aproape că nici nu-l ştia până acum...

Se spune că ataşatul militar al Franţei aflând

www.dacoromanica.ro

aceste lucruri a declarat: «Les deux font la paire». Nu știu dacă a rostit într'adevăr aceste cuvinte, dar e sigur că în cercurile competente și serioase se începe a se privi viitorul cu cea mai mare neliniște.

IV

Neliniștea sporește mai ales, când se află despre certurile și neînțelegerile grave cari s'au ivit în chestia comandamentului.

După convenția de alianță armata rusă din Dobrogea trebuia să fie pusă sub comandamentul suprem român. Dar Zaiontchikowsky nici nu vrea să audă de așa ceva. El declara cu glas tare: «Românii n'au nici un plan, trebue prin urmare să-l elaborăm noi și ași fi cel din urmă dintre mizerabili dacă aș îngădui generalilor români să-și vâre nasul în acest plan (generalul credea că marii șefi trebue neapărat să întrebuințeze expresii vii și energice). Și el se sinchisește foarte puțin de instrucțiile și sfaturile marelui cartier român cari sunt de altfel foarte adesea ciudate și contradictorii. O anarhie complectă domnește în Dobrogea. Nu mai știi cui să te adresezi, de cine să asculți. Nimeni nu îndrăznește să execute ordinele comandamentului rus, dar nu se hotărește nici să recunoască autoritatea decisivă a cartierului român.

www.dacoromanica.ro

Numai înfrângerea de la Turtucaia a pus capăt acestei situaţii intolerabile. Comandamentul român izbit de această lovitură teribilă şi neaşteptată, devine mai puţin independent şi recunoaşte, deşi în mod tacit, numai autoritatea lui Zaiontchikowsky.

V

Se acuza adesea şi se acuză şi acum încă generalul Zaiontchikowsky de toate nenorocirile cari au lovit armatele ruso-române în Dobrogea. E acuzat de imbecilitate, de lipsa absolută a celor mai elementare noţiuni strategice, de dezordinea ce domnea pretutindeni, de dezorganizarea complectă care pustiia armata; e învinuit, în sfârşit, de toate defectele ce se atribue totdeauna generalilor bătuţi şi nefericiţi.

Departe de noi gândul de a lua apărarea acestui general, elev fidel al Rusiei ţariste; istoria singură va stabili adevăratele cauze ale dezastrului şi va găsi pe marii responsabili. Dar din respect pentru adevăr trebue să declarăm că Zaiontchikowsky nu era nici de cum imbecil, inteligenţa şi pătrunderea sa erau ne-îndoioase şi studiile sale militare profunde atrăseseră asupră-i atenţia specială a cercurilor competente ruseşti. Dacă a fost bătut, dacă a dat greş în mod lamentabil în întreprinderea sa, pricinile trebuesc căutate în sistemul însuşi al co-

www.dacoromanica.ro

mandamentului, în nepăsarea şi neglijenţa de necrezut şi criminală a statelor majore rus şi român. Şi această nepăsare, această neglijenţă care pare de necrezut, se manifestă pretutindeni, în toate cercurile, în chestiile mari ca şi în cele mici.

Timp de doi ani se fac pregătiri pentru război alături de Rusia, timp de doi ani statele majore rus şi român se tratează ca prietene şi apoi când războiul izbucneşte în sfârşit, nu se găsesc interpreţi, se recurge la gesturi şi mimică, pentru a exprima gândul şi dorinţa. Şi cu toate acestea cât de lesne era de găsit interpreţi! Armata rusă număra în rîndurile sale zeci de mii de români din Basarabia; de ce nu s'a ataşat câte-va sute dintre aceştia corpului expediţionar din Dobrogea?

România avea mulţi soldaţi din Tulcea şi Galaţi cari vorbeau limba rusă, cari erau chiar de origină rusă; de ce au fost trimişi aproape toţi pe frontul Transilvaniei?

Rezultatele acestei neglijenţe vădite n'au întârziat mult; din prima zi a sosirei ruşilor a început neînţelegerea formidabilă ce se dădea drept «relaţiuni normale între armata rusă deoparte şi populaţia şi armata română de alta».

Se esplică lesne greşeala regimentului de ulani din Pawlowsk, care în loc să sosească la Kalabekioi, s'a oprit la Delibekioi. Comandantul a declarat că regimentul nu avea nici un singur interpret, nici un singur soldat care să se poată explica în

www.dacoromanica.ro

românește, că a mers prin noroi toată noaptea, a căutat în zadar să obție informațiuni din partea țăranilor și, în fine, sfârșit de oboseală s'a văzut nevoit să facă popas la Delibekioi.

O baterie sosește într'un sat, unde spera să găsească regimentul de infanterie căruia îi fusese atașată. Mare fu mirarea comandantului când nu găsi acolo decât un mic detașament de cavalerie. Luîndu-se informațiuni s'a putut constata că bateria fusese indusă în eroare de către țărani.

Am fi putut cita sute de exemple asemănătoare dar nu vrem să obosim atenția cititorului; de alt fel ori cine locuia sau trecea prin Dobrogea, a putut desigur constata toată importanța acestei chestiuni a interpreților, așa de neînsemnată la prima vedere.

Să adogăm numai că o lună după sosirea rușilor d. Panaitescu, șeful siguranței generale a primit ordin să trimeată pe toți agenții săi cari vorbeau limba rusă în Dobrogea, spre a servi ca interpreți ai trupelor ruso-române și spre a fi deasemenea atașați în această calitate pe lângă prefecturile locale.

VI

O altă nenorocire era lipsa de hărți amănunțite asupra Dobrogei. Românii aveau prea puține, rușii nu aveau aproape de loc. Un ofițer de spirit mă asigura în modul cel mai serios din lume că din

www.dacoromanica.ro

nebăgare de seamă toate hărţile au fost luate de către regimentele cari fuseseră mai înainte garnizonate în Dobrogea şi cari fusese în urmă trimese în Transilvania. El mă mai asigura: «Se acuză Rusia că are scopuri întunecate, că are planul de a ajunge la Constantinopol prin Dobrogea. Îi ajunge să arate lipsa de hărţi pentru a închide gura rău voitorilor.»

Oricum ar fi, fapt e că se înota în obscuritate geografică şi că regimente întregi se certau cu străşnicie pentru o biată hartă a Dobrogei.

Diferitele părţi ale armatei pierdeau orice contact între ele; trupele se ciocneau mereu ca în vreme de mari retrageri; infanterie, cavalerie, artilerie, chesoane de muniţii, bucătării de campanii, ambulanţe militare, nenumărate capete de vite — totul se pierdea într'o dezordine înspăimântătoare şi continuă; şi te mirai numai cum a putut domni o asemenea dezordine, pe un front atât de îngust.

VII

Generalul Zaiontchikowsky vorbind cu un ziarist rus foarte cunoscut, îi spuse:

«Vedeţi, armata română nu valorează mare lucru. Soldaţii sunt rău instruiţi, rău echipaţi, ei n'au de loc acea înfăţişare militară specială pe care o au trupele în marş şi care vă umple inima de mândrie şi de entuziasm. Ei au aerul abătut şi privirea

www.dacoromanica.ro

piezişă. De altfel numai în România există acest proverb laş: «Fuga e ruşinoasă dar sănătoasă.»

La Bucureşti încă se îndrăznea să ni se afirme că armata română e din belşug prevăzută cu tot materialul de război necesar, abstracţie făcând de muniţii pentru artilerie pe care sperau să o obţie de la Rusia. Ni se lăuda mai ales instrucţia profundă a artileriştilor.

Ori ce se întâmplă?

Două sau trei regimente posedă bucătării de campanie ultra moderne, în schimb celelalte ar fi fericite să aibă bucătării ce se întrebuinţau pe vremea lui Petru cel Mare.

Granatele de mână fabricate la Cernavodă fac mai multe victime printre români decât printre vrăjmaşi. Artileriştii nu ştiu să mânuiască tunurile de calibru mare; pentru a descărca un tun care trage la opt kilometri, ei sunt nevoiţi să-l apropie la o distanţă de patru kilometri de duşman.

Dar ceea ce e mai ales deplorabil şi primejdios e lipsa de camaraderie ce-am observat-o printre ofiţerii şi soldaţii români. Ei se ceartă necontenit şi primejdia comună nu-i uneşte de loc.»

Apoi râzând generalul adoagă: «Dar toate astea sunt pentru d-ta, amicul meu; pentru ziarul d-tale vei fabrica ce'ţi va plăcea şi ce'ţi va conveni să fabrici.» Şi a doua zi scriitorul rus a trimis ziarului său un articol strălucit care exprima «admiraţia profundă a generalului Zaiontchikowsky pentru glori-

www.dacoromanica.ro

oasa armată aliată.» Imi mai amintesc încă ultima frază a acestui articol: «In scurt, declaraţile comandamentului nostru suprem pot fi rezumate astfel: «In primăvara viitoare România va avea o armată frumoasă şi formidabilă vrednică de o mare putere.»

VIII

Chestiunea răniţilor devine de o greutate neliniştitoare. Se povestesc lucruri îngrozitoare. Nu sunt spitale, nu sunt medici, lipsesc complect medicamentele. Răniţii culcaţi pe jos îşi aşteaptă rîndul zile întregi. Ei plâng şi înjură de furie reţinută şi neputincioasă; ei se roagă să fie uciși, să sfârşească cu suferinţele lor grozave, să fie scăpaţi de această vedenie insuportabilă. In jurul fiecărei ambulanţe de campanie toată câmpia e tixită de soldaţi; nu poţi să treci fără să atingi un picior, un braţ, un cap, fără să provoci ţipete de durere. Văzduhul e plin de gemete, mulţi răniţi sunt în delir; tot câmpul seamănă unui infern imens şi teribil. Dar ce face serviciul sanitar român? Ce a făcut timp de doi ani de neutralitate? De ce n'a învăţat nimic de la beligeranţi?

Dacă există Dumnezeu, dacă există o justiţie imanentă, dacă responsabilitatea morală n'a dispărut încă complect, atunci vinovaţii vor trebui să sufere o pedeapsă extraordinară şi oribilă pentru

www.dacoromanica.ro

toate suferințele și toate nenorocirile pe cari le-a provocat în Dobrogea.

IX

Un fapt e indiscutabil: nemulțumirea reciprocă se propagă din ce în ce mai mult printre ruși și români. De această nemulțumire se vorbește pretutindeni, chiar în public și cercurile diriguitoare ale celor două țări fac toate sforțările pentru a liniști opinia publică.

D. Tache Ionescu publică în «La Roumanie» un articol vibrător în care cere concetățenilor săi dragoste și admirație pentru soldații ruși cari vin cu miile să moară pe un pământ străin, departe de căminele și de granițele lor.

Ziarul guvernamental rus «Noowje Wremja» vorbește de jertfele enorme ale României «cari i-au asigurat simpatiile și respectul aliaților.»

Dar sincer vorbind nici un articol din lume, oricât de strălucit ar fi, nu poate nici decum să împedice nemulțumirea și recriminările reciproce ale trupelor cari găsesc un ecou favorabil atât în România cât și în Rusia.

Intr'o scrisoare particulară, adresată primului redactor al ziarului militar „Russky-Invalide“ locot.-colonel W. încearcă să examineze cauzele animozității ruso-române.

www.dacoromanica.ro

«Intrând în acţiune, Românii credeau că vor salva înţelegerea şi mai cu deosebire Rusia. Mândria lor n'avea margini. Noi, aci, la Bucureşti trebuia să înghiţim tot felul de prostii, tot atât de ridicole pe cât de jignitoare pentru demitatea noastră naţională. Ni se afirma pretutindeni, chiar în cercurile ofiţerilor superiori, că România a mai salvat odată Rusia în 1878, şi că acum ea va salva ţara noastră încă odată însă de o primejdie înfinit mai gravă decât primejdia turcă. In primele zile ale intrărei în acţiune, ofiţerii români priveau trupele noastre cu un dispreţ măreţ şi o condescendenţă revoltătoare. Se ghicea lesne ce gândeau ei despre ofiţerii noştri: « Voi amicii mei, aţi fost bătuţi de mai multe ori, dar aşteptaţi puţin, noi vă vom salva în curând.»

In aceste condiţiuni cum voiţi ca ofiţerii noştri să nu se bucure de înfrângerea dela Turtucaia? Evident interesele comune primează totul, dar trebue să fii rus şi să trăeşti în România pentru a înţelege toată mulţumirea secretă când vedem pe ofiţerii români trecând cu nasul în jos şi cu aerul ceva mai puţin impertinent ca mai înainte.

X

D. P., care asista de asemenea la citirea acestei scrisori, ia cuvântul:

«Eu cred că trebue căutate aiurea pricinele ne-

www.dacoromanica.ro

înţelegerilor noastre, pricini profunde şi serioase. Nu vreau nici decum să mă întorc până la epoca lui Petru cel Mare şi a lui Cantemir, până la epoca Caterinei a II-a; vreau numai să vă indic că de multă vreme Rusia şi România păstrau una faţă de alta o atitudine duşmănoasă şi neîncrezătoare.

Intr'o zi, o zi neuitată, 14 August 916, ghiaţa a fost ruptă, cele două ţări s'au declarat gata să uite vechile duşmănii şi vechile pretenţii. Ori, Brătianu fost-a el cu adevărat sincer, întinsu-ne-a el într'adevăr mâna cu francheţă şi amiciţie? Nu, de o mie de ori nu.

Pe deoparte el semnează tratatul de alianţă, iar pe de alta cere necontenit să i se fixeze necontenit maximum trupelor noastre destinate să colaboreze cu armata română. El se teme de Rusia, nu are încredere într'ânsa, nu vrea să vadă o armată rusă prea puternică pe pământul românesc. La doi paşi de Rusia el vrea să joace un rol independent şi aproape preponderent.

Dar oare e cu puţinţă în timpul acestui războiu? Este posibil ca acum micile state să nu fie târîte în sfera de influenţă momentană a marilor puteri — aliatele lor?

Vedeţi Bulgaria. Ea a examinat toate combinaţiile, a chibzuit multă vreme şi în mod serios înainte de a se arunca în vâltoare, a şovăit multă vreme înainte de a face pasul decisiv. Dar odată

www.dacoromanica.ro

calculele sale făcute, ea s'a dat Germaniei cu trup şi suflet, sincer şi fără nici un gând ascuns.

Acum după primele înfrângeri serioase Brătianu a înţeles cât de primejdioase erau iluziile sale; dar el are tot interesul să ascundă adevărul şi pentru a înşela opinia publică surescitată el favorizează agitaţia contra trupelor noastre cari sunt învinuite de a fi sosit prea târziu şi în număr ridicol de neînsemnat. Eu sunt adânc convins că duşmănia ruso-română este opera exclusivă a d-lui Brătianu.»

VI

Infrângerile române bucură mai ales pe ofiţerii sârbi. Sunt două divizii sârbe pe frontul Dobrogei. Ele au fost formate la Odesa şi inspiră pretutindeni respect pentru bravura şi abnegaţia lor. Soldaţii sunt fericiţi să se afle din nou faţă în faţă cu bulgarii: «Trebue să zdrobim pe bulgari ori unde îi putem găsi».

Dar ofiţerii cari ştiu tot ce priveşte ţara lor, până şi cele mai mici amănunte, au aflat curând că România a cerut şi a obţinut recunoaşterea drepturilor sale sale asupra Banatului. De atunci mânia lor nu mai cunoaşte margini. Ei au devenit toţi furioşi şi nici nu încearcă măcar să ascundă nemulţumirea lor: «Ce — zic ei — noi trebue să

www.dacoromanica.ro

zdrobim pe bulgar pentru a avea pe români la poarta Capitalei noastre? Dar asta nici odată». Şi de atunci ei sunt fericiţi să constate că camarazii lor români nu se mai gândesc la Banat şi că s'ar mulţumi mai curând cu apărarea eficace a Patriei lor invadate.

XII

Chestiunea aprovizionărei armatelor aliate se afla la început într'o situaţie disperată, dar ea a fost repede rezolvată de către soldaţii însişi şi într'un chip foarte simplu şi practic. Soldatul rus a pierdut de mult încrederea în cinstea intendenţilor săi şi în eficacitatea măsurilor lor. Se spunea totdeauna: «intendentul şi foametea merg împreună» se repeta adesea proverbul cunoscut: «Intendentul este pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatele noastre.» In timpul războiului ruso-japonez furturile intendenţilor au atins sume atât de fantastice încât chiar vechiul regim ţarist, ai cărui cei mai credincioşi partizani ereau intendenţii, s'a văzut nevoit să numească mai multe comisiuni de anchetă, prevăzute cu puteri excepţionale. Mulţi intendenţi au fost trimeşi în Siberia, mulţi au fost aruncaţi în temniţe, mulţi alţii s'au văzut lipsiţi de averea lor. Şi aşa de mare fu pofta intendenţilor; aşa de mare fu de asemenea şi nepăsarea lor încât numai sumele confiscate se urcau la

www.dacoromanica.ro

zeci de milioane de ruble. La începutul războiului mondial, intendenții, imperturbabili ca totdeauna și plini de gravitate olimpiană, își încep din nou opera. Dar soldatul nu mai era acelaș, el nu mai avea aceiași răbdare, mugetul formidabil al revoluției se auzea deja în rândurile sale.

Armata hotărî: «Ne vom scăpa de intedență — și fiecare regiment, fiecare unitate mică sau mare începe să se aprovizioneze ea însăși prin toate mijloacele ce-i stau la dispoziție.

Era un spectacol foarte interesant să vezi un regiment în marș când trebuia să părăsească definitiv poziția sa și să plece spre o nouă destinație; mai întâi pășeau soldații în ținută de campanie — aspect modern obișnuit; apoi, ceva mai departe în praf teribil se ridică la cer; se distinge nu fără greutate capetele de vite, saci plini de fasole, de cartofi, de zahăr, ceai, făină, șocolată. Tot acest convoi interminabil era înconjurat de o patrulă specială

Aveai impresia că asiști la un război din antichitate când în urma luptătorilor veneau carele nenumărate cu merinde, femei, copii și toate bunurile familiilor. Dar grație acestei măsuri, numai soldatul rus a putut scăpa de protecția părintească a intendenților.

O mare milă cuprinse pe soldații ruși, buni și mărinimoși din fire, când sosesc în Dobrogea și fac prima cunoștință cu aliații lor români. Soldații crapă literalmente de foame; la ora prânzu-

www.dacoromanica.ro

rilor ei se grămădesc în jurul soldaţilor ruşi şi ochii lor strălucesc de invidie şi de poftă privind mâncarea îmbelşugată pe cari ruşii o înghit solid şi liniştit, ţărăneşte.

Lucrul straniu şi de neînţeles: armata română era lipsită chiar de pâine. Am avut prilejul să fiu spectatorul unei scene destul de caracteristice: un soldat rus îşi împarte pâinea în două părţi egale, ascunde una în sacul său şi dă pe cealaltă unui soldat român ai cărui ochi exprimă o adevărată şi adâncă recunoştinţă.

Să-ţi lipsească pâinea în România, nu-ţi vine s'o crezi! Dar e totuşi un fapt stabilit şi irefutabil. Această situaţie intolerabilă n'a durat însă mult. Soldaţii ruşi încep să se ocupe de instruirea nenorociţilor lor camarazi. «Vedeţi — zic ei — la noi intendenţii îşi fac afacerile lor, noi ni le facem pe ale noastre. Ei fac avere, noi mâncăm şi bem în sănătatea lor şi cu toţii suntem mulţumiţi. De ce n'aţi face şi voi la fel?»

Ţăranul român nu e prost, e de prisos să-i repeţi de două ori asemenea lucruri, el pricepe repede toate foloasele sistemului rusesc.

Mici grupuri se formează atunci, grupuri de prieteni inseparabili, originari din acelaş sat, muncitori din acelaş atelier şi toate aceste mici grupuri hoinăresc prin sate mirosind cu atenţie peste tot locul. Şi rezultatele nu par a fi prea rele căci toţi soldaţii români declară în unanimitate:

www.dacoromanica.ro

«Nici odată nu am fost aşa de bine nutriţi ca în Dobrogea alături de marii noştri amici şi aliaţi ruşi».

XIII

. . . . . .

XIV

Colonelul Tatarinoff, ataşat militar al Rusiei, a plecat la Cartierul General Rus, spre a cere ajutoare urgente. In ajunul plecărei sale el a fost primit în audienţă de Rege. Foarte palid, foarte abătut Regele îi spuse: Ţara mea şi-a îndeplinit toate obligaţiile sale către aliaţi. Suntem mândri de a fi putut atrage împotriva noastră o formidabilă armată germană. Am dat astfel aliaţilor noştri o mai mare libertate de acţiune. Dar propria noastră situaţie a devenit foarte grea şi se înrăutăţeşte din zi în zi. Existenţa însăşi a României e în joc. Avem ferma speranţă că marea Rusie ne va trimite întăriri puternice şi imediate pentru a împiedica triumful inamicului comun.»

www.dacoromanica.ro

XV

Totul e pierdut, nu mai e nici o speranţă. Colonelul Tatarinoff s'a întors şi răspunsul său pe care el nici nu îndrăzneşte să-l expue în întregime, a aruncat consternarea în cercurile româneşti. Statul major rus recunoaşte inutilitatea şi imposibilitatea de a trimete întăriri suficiente spre a ţine piept armatelor germane pe tot lungul front român. El cere în consecinţă retragerea armatelor române pe linia Siretului...

. . . . . .

XVI

Aveai pe Iliescu şi pe Zaiontchikowsky şi ai provocat pe Mackensen, aveai un armament de paradă şi ai provocat artileria germană, ai intrat ca să dai ajutoare şi a doua zi aproape de intrarea în războiu, să ceri ajutoare.

Sinistră şi ireparabilă neînţelegere.

www.dacoromanica.ro

După lovitura de la Turtucaia

I

Excelența Sa d. Marincovici, ministrul Serbiei la București, se afla la masa sa obișnuită la Capșa.

De statură mijlocie, larg în umeri, bine zidit, cu ochii pătrunzători, Excelența Sa evoacă mereu imaginea țăranului sârb, aspru, șiret și bănuitor...

Domnul Marincovici n'a fost nici odată optimist; dar în anii din urmă, grație nenorocirilor nesfârșite ale țărei sale, el a căpătat un humor mai mult funebru care te înfricoșa. El spunea adesea:

«Cred că războiul poate nu va dura 30 de ani, dar n'aș îndrăzni nici odată să susțin serios părerea mea».

Și când soția sa, un suflet extrem de frumos și delicat, cu ochi mari, melancolici, înspăimântată de aceste frumoase perspective zicea:

«Ce nenorocire, Dumnezeule, ce nenorocire», domnul Marincovici replica, puțin iritat:

«De ce nenorocire Doamnă? Te deprinzi cu ea. Te obișnuești cu tot felul de boli; te obișnuești

www.dacoromanica.ro

cu epidemiile de holeră, de tifos, de desinterie, te obişnueşti să crapi de foame, vom sfârşi prin a ne obişnui cu totul şi cu războiul»....

Excelenţa Sa nu crede de loc în acele frumoase cuvinte pe cari le reproduce zilnic presa: «Lovitură decisivă, victoria finală, sleirea complectă». Excelenţa sa îşi bate joc de toate acestea şi oamenii cari le repetă în faţa sa îi produc o milă nesfârşită.

Un ziarist rus care cunoştea perfect caracterul d-lui Marincovici, spunea:

«Ce vreţi, el a fost jurnalist, apoi avocat, acum e diplomat. Trei ramuri ale activităţei omeneşti, în cari îţi laşi puţin câte puţin din sufletul tău»...

Ori, în ziua intrărei în acţiune a României, şezând la locul său obişnuit la Capşa, d. Marincovici exalta de bucurie. Ochii îi străluceau, toată figura sa exprima o satisfacţie complectă.

M'apropii, îl felicit. Ii spun:

Sper, Excelenţă, că războiul României va îmbunătăţi mai ales situaţia ţărei D-voastră atât de crud încercată de atâtea nenorociri».

D. Marincovici, vesel, îmi răspunde:

«Nu vă înşelaţi, scumpul meu domn. In două săptămâni armata rusească ocupă Sofia, armata de la Salonic tae linia Niş-Constantinopol şi la 1 Octombrie Skupcina, după atâtea luni de ocupaţie austro-germană, va ţine la Belgrad prima sa şedinţă solemnă».

www.dacoromanica.ro

Şi cum colonelul Adanovici, ataşatul militar al Serbiei, mai pesimist încă decât d. Marincovici, ceeace înseamnă mult, sfătuia să aşteptăm evenimentele înainte de a ne pronunţa, ministrul Serbiei replica, mereu voios şi zâmbitor:

«Drace, lasă-ne în pace cu pesimismul d-tale negru şi nemăsurat. Nu otrăvi, cu trista d-tale figură aerul acestei zile de speranţe şi de reînviere!»

II

Era o zi de speranţe şi de reînviere pentru toate cercurile entetiste din Bucureşti. Era o frumoasă zi de visuri grandioase şi măreţe, de triumf şi de bucurie exuberantă.

Decepţiile şi eşecurile din timp de 2 ani de neutralitate au fost uitate, toate dificultăţile au dispărut, toate obstacolele au fost învinse şi problema păcii şi a războiului a devenit de o simplicitate extraordinară.

Se spunea: «Acum războiul este terminat, cu adevărat terminat, pacea victorioasă nu mai poate întârzia. Incercarea Puterilor Centrale este un fapt îndeplinit. Se va începe cu Bulgaria şi Turcia; se va ocupa Sofia şi Constantinopol, se vor forţa Strâmtorile; apoi toate armatele aliate, armata rusă, armata română, armata de la Salonic se vor îndrepta contra Monarhiei Dualiste, îi vor da lovitura de

www.dacoromanica.ro

graţie şi atunci Germania, cu toată rezistenţa sa minunată, va fi nevoită să depună armele şi să primească condiţiunile de pace ale Înţelegerii».

Era, într'adevăr, foarte simplu, foarte frumos, foarte evident în sfârşit, căci chiar pesimiştii de profesie nu mai îndrăzneau să ridice glasul....

Şi portarul dela legaţiunea Rusiei care caracteriza totdeauna situaţia politică prin fraze energice şi laconice exprima această convingere generală:

«Acum «nemetz-ul estu kaput...»

Entuziasmul era mai ales mare în cercurile sârbeşti. Sârbii au trecut prin atâtea mizerii şi suferinţe încât simţeau o nevoe aproape fizică de a avea o speranţă, de a aştepta în fiece zi miracolul neprevăzut care să le redea Patria, ocupată de duşmani.

Acest minacol era intervenţia română....

III

Am văzut pe d. Marincovici după lovitura de la Turtucaia. El se afla în tovărăşia ataşatului militar şi a unui alt ofiţer sârb, care a luat parte la vreo două-zeci de bătălii şi care până în ultimul minut a asistat la retragerea sârbă prin Albania. El îşi lăsase acolo piciorul stâng şi după atâtea mizerii şi emoţii devenise filosof şi nu se mai mira de nimic.

www.dacoromanica.ro

D. Marincovici avea aerul foarte abătut, foarte obosit. Imbătrânise mult şi ochii săi păstrau o expresie dureroasă.

Ofiţerul-filosof, ca o pasăre cobitoare, întrerupse tăcerea şi spuse aproape voios:

«Suntem f...., pur şi simplu f....»

Şi lovi odată podeaua cu piciorul său de lemn.

D. Victor Ionescu care se apropiase riscă:

«Ba nu, domnule, vă înşelaţi, nimic nu e încă pierdut. Se va numi o comisiune de anchetă, se vor găsi vinovaţii se va pune ordine şi situaţia va fi în curând restabilită în favoarea noastră.»

Era, vădit lucru, puţin inteligent de a servi astfel de consulaţiuni acestor bravi luptători.

Ataşatul militar răspunse furios:

«Aveţi domnule un optimism foarte robust. Nici odată situaţia nu va fi restabilită în favoarea d-v. Iniţiativa odată pierdută, totul e pierdut şi d-stră aţi pierdut definitiv iniţiativa. Sunteţi cuprinşi acum de teamă şi de nesiguranţă şi nu ştiţi măcar din ce parte va veni lovitura de căpetenie. Nici o comisiune din lume nu vă va reda vreodată iniţiativa şi nu vă va îngădui vreodată să ghiciţi planul de campanie al inamicului»...

D. Marincovici zise cu tristeţe:

«Noi, popoarele balcanice, suntem nespus de nefericite şi vina e totdeauna a noastră. Suntem jucării în mâinele marilor puteri, am consimţit liberi şi

www.dacoromanica.ro

de bună voe să fim instrumentul orb al politicei străine în Balcani.

Suntem mândri de a fi independenţi, de a avea un parlament, o armată frumoasă, de a duce o politică naţională, dar în realitate nu avem independenţă, parlamentul nostru este ecoul glasurilor străine, armata noastră luptă pentru străin, politica naţională este o himeră înşelătoare şi ridiculă.

Suntem cu toţii zdrobiţi, învinşi şi învingători şi nu cunoaştem încă deajuns inutilitatea sforţărilor noastre. In ziua conferinţei păcei va începe marea împărţeală a ţărilor balcanice şi cuţitul diplomaţiei europene va tăia în carnea noastră încă vie. Şi se va ţine aşa de mult socoteală de interesele noastre naţionale, încât Sofia va fi cedată românilor şi Bucureştii Bulgarilor. Atunci spectacolul nu va fi plicticos, de a vedea pe jurnaliştii români cerând Sofia care nu a încetat niciodată să fie un oraş românesc şi jurnaliştii bulgari stabilind drepturile istorice şi preistorice ale Bulgariei asupra oraşului bulgar Bucureşti».

El se opri şi se făcu tăcere pentru câte-va momente.

Ofiţerul îl întrerupse din nou:

Când vă spun că suntem f...., credeţi-mă, vă dau cuvântul meu de onoare».

Şi lovi duşumeaua cu picioru-i de lemn.

www.dacoromanica.ro

IV

Excelența Sa Poklewsky-Koziel s'a îmbolnăvit, a căpătat o răceală diplomatică, cum spune prințul Gagarine, primul secretar al legației ruse.

Singur în apartamentele sale, departe de tumultul orașului, d. Poklewsky meditează și reflecțiile sale sunt triste și melancolice, pline de amărăciune. Unuia din amicii săi, jurnalist rus foarte cunoscut. îi explică starea sa sufletească:

«Cunosc foarte bine acel proverb crud și laș: «Vae victis!» România e bătută, speranțele au fost înșelate iar Brătianu și Poklewsky cari eri încă erau niște eroi, cari erau pretutindeni aclamați, pretutindeni citați ca cei mai mari oameni de stat ai istoriei moderne, au devenit astăzi niște imbecili, niște ignoranți, niște mici negustători ai unor tratate irealizabile. E logic, nu-i nimic de obiectat. Ministrul Franței insistă pretutindeni asupra sosirei sale tardive la București, ministrul Angliei își păstrează tot sângele său rece, care în împrejurările actuale convine mai mult unui gentleman englez, baronul Fasciotti își spală mâinele. Singurul vinovat sunt eu, Poklewsky, ministrul plenipotențiar al M. S. Țarului. «Vae victis! Vae victis!».

Dar cu adevărat nostim e prințul Gagarine. Cu

www.dacoromanica.ro

aerul foarte naiv, foarte blând, el e totuşi de o inteligenţă şi şiretenie indiscutabilă. E original primul secretar al Legaţiei Rusiei. Nu pierde niciodată ocazia să-şi exprime dragostea şi admiraţie sa pentru Austria şi pentru Turcia, mai ales pentru Austria. El spune adesea: «Austria e ţara cea mai civilizată din lume şi Viena este oraşul cel mai frumos dintre toate oraşele Europei».

Era totuşi cam ciudat lucru să auzi aceste cuvinte dela un diplomat a cărui ţară se află în stare de războiu cu Austria.

Prinţul Gagarine vorbeşte într'un grup de amici ruşi: «Eu am sfătuit totdeauna pe români să rămâe liniştiţi, să nu se mişte, să stea pitulaţi la graniţele lor. Le spuneam: Dragii mei, la Cazino nu se câştigă niciodată, şi când pierzi îţi aminteşti totdeauna cu regret şi remuşcări de casa ta unde te simţeai atât de bine, atât de liniştit, unde îţi citeai jurnalul luând un pahar de vin bun.

Drace! Totul s'a sfârşit. Avem acum aeroplane, bombe, răniţi, griji neplăcute. Vedeţi, nu trebuia să vă mişcaţi».

Apoi adresându-se colonelului Tatarinoff, ataşatul militar al Rusiei:

«Dar d-ta, colonele, d-ta ai dormit, d-ta nu ţi-ai dat seama că România n'are artilerie, că armata sa nu e bună decât pentru defilarea dela 10 Mai. Colonele, te asigur că în momentul acesta nu prea

www.dacoromanica.ro

ești în favoare, în sferele înalte. Te plâng sincer, te afli într'o situație foarte urâtă».

Prințul Gagarine își putea permite să tachineze chiar pe Poklewsky.

Apoi continuând:

«Esențialul e că nu se mai speră nimic. La Petrograd domnește o zăpăceală complectă. Londra și Parisul par a fi uimite. Nimeni nu mai pricepe nimic și își aruncă reciproc prostii cordiale. Aci ne e rușine, nu îndrăznim să ne arătăm nici vârful nasului. Românii sunt furioși, torturați de remușcări tardive. Frumoasă situație! Noroc încă că plec în concediu la Odesa, unde voi putea să mă odihnesc de toate vicisitudinele vieței diplomatice din București».

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro